

УДК 378:364

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.4.6>

Вікторія СТЕПАНЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Воли, 13, м. Луцьк, Україна

ORCID: 0000-0002-5793-3069

Бібліографічний опис статті: Степаненко, В. (2023). Особливості ведення документації організації та процесу надання соціальних послуг з догляду людям похилого віку в умовах воєнного стану. *Ввічливість. Humanitas*, 4, 38–43, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.4.6>

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОЦЕСУ НАДАВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ З ДОГЛЯДУ ЛЮДЬМ ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті людей похилого віку розглянуто як одну з найбільш вразливих категорій населення, яка в умовах воєнного стану потребує особливої підтримки і стикається з цілою низкою фізіологічних, психологічних і соціальних проблем. Зазначено, що одне із основних завдань сфери соціального захисту в таких умовах полягає в тому, щоб забезпечення громадян похилого віку відповідною підтримкою було своєчасним, доступним і якісним. Види догляду за людьми похилого віку (догляд вдома; догляд стаціонарний; денний догляд; паліативний догляд) представлено згідно з Класифікатором соціальних послуг. Наголошено, що кожна із цих соціальних послуг є стандартизованою і в умовах воєнного стану має певні особливості, зокрема висуваються спеціальні вимоги до змісту, обсягу, умов, порядку і ведення документації організації та процесу надання соціальних послуг з догляду людей похилого віку. Звернено увагу на спрощення критеріїв отримання і надання соціальних послуг з догляду в умовах воєнного стану: можливість залучення до надання послуг працівників і волонтерів, які не мають документів, що підтверджують їхній фаховий рівень; розширення можливостей для людей похилого віку отримувати соціальні послуги з догляду, в тому числі в процесі їх влаштування до інтернатного закладу для догляду в стаціонарних умовах; підготовка мінімального пакету документів для надання послуг з догляду людям похилого віку екстрено (кризово). Зазначено, що для отримувачів соціальних послуг з догляду достатньо лише письмового або усного звернення, що може бути у формі таких документів, як заява від людини похилого віку, заява від законного представника, повідомлення уповноваженої особи органу опіки та піклування. Для надавачів соціальної послуги документом, який складається за результатами оцінки, є акт про надання повнолітній особі соціальних послуг екстрено (кризово). Зроблено акцент на клієнтоцентрованому підході до кожного клієнта похилого віку під час надання соціальних послуг з догляду, зокрема щодо строків їх надання, які визначаються для кожного клієнта індивідуально. Звернено увагу, що надання соціальної послуги з догляду екстрено (кризово) людям похилого віку не передбачає складання індивідуального плану та укладання договору, однак така процедура передбачена у разі наявності потреби продовжити її надання.

Ключові слова: воєнний стан, вразливі категорії населення, догляд, документація, люди похилого віку, соціальна послуга, соціальний працівник.

Viktorii STEPANENKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Social Work and Higher School Pedagogy, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13, Voli Ave., Lutsk, 43025, Ukraine

ORCID: 0000-0002-5793-3069

To cite this article: Stepanenko, V. (2023). Peculiarities of documentation management for the organization and the process of providing care social services to elderly people under martial law conditions. *Vvichlyvist. Humanitas*, 4, 38–43, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.4.6>

PECULIARITIES OF DOCUMENTATION MANAGEMENT FOR THE ORGANIZATION AND THE PROCESS OF PROVIDING CARE SOCIAL SERVICES TO ELDERLY PEOPLE UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

The article considers the elderly people as one of the most vulnerable population categories, which in the conditions of martial law needs special support and faces a number of physiological, psychological and social problems. It is noted that one of the main tasks of the social protection sphere in such conditions is to ensure that senior citizens are

provided with appropriate support in a timely, accessible and high-quality manner. Types of care for the elderly people (care at home; inpatient care; day care; palliative care) are presented according to the Classifier of social services. Attention is drawn to the simplification of the criteria for receiving and providing social care services under martial law. In particular, special requirements are put forward for the content, scope, conditions, order and documentation of the organization and the process of providing social services for the care of the elderly people. Attention has been paid to simplifying the criteria for receiving and providing social care services under martial law: the possibility of involving in the provision of services workers and volunteers who do not have documents confirming their professional level; expansion of opportunities for elderly people to receive social services for care, including in the process of their placement in a residential care institution for inpatient care; preparation of a minimum package of documents for the provision of care services to elderly people in an emergency (crisis). It is noted that for the recipients of social care services, only a written or oral application is sufficient, which can be in the form of such documents as a statement from an elderly person, a statement from a legal representative, a notification from an authorized person of a guardianship authority. For social service providers, the document drawn up based on the results of the assessment is an act on emergency (crisis) provision of social services to an adult. Emphasis is placed on a client-centered approach to each elderly client during the provision of social care services, in particular regarding the terms of their provision, which are determined for each client individually. Attention has been paid to the fact that the provision of emergency (crisis) social care services to the elderly does not involve drawing up an individual plan and concluding a contract, however, such a procedure is provided for in the event of a need to continue its provision.

Key words: martial law, vulnerable population categories, care, documentation, elderly people, social service, social worker.

Актуальність проблеми. У Європейському Союзі (ЄС) близько половини людей віком понад 65 років повідомляють, що зіштовхуються з труднощами принаймні в одній задачі, пов'язаній із доглядом за собою чи за домогосподарством. Для України ця проблема є особливо актуальною, оскільки особи, віком понад 60 років складають близько однієї чверті населення («У мене був дід» ..., 2022). Люди похилого віку як одна з найбільш вразливих категорій населення в умовах воєнного стану потребують особливої підтримки і стикаються з низкою проблем, які стосуються самотності, зниження фізіологічної і психологічної стійкості, відчуття негативних емоцій на цьому фоні, наявності потреб у допомозі в повсякденному житті, доступу до соціальних послуг (Мартинова, 2023). Крім того, до зазначених проблем можуть накладатися перехресні виклики, такі як: наявність інвалідності, бідність, дискримінація за віком, знаходження в зонах активних бойових дій, поранення, труднощі евакуації, зменшення мобільності унаслідок тривалих періодів ізоляції вдома, життя в умовах переміщення тощо («У мене був дід» ..., 2022). Забезпечення громадян похилого віку у таких умовах своєчасною, доступною і якісною підтримкою, побудова системи надання соціальних послуг та здійснення соціальної роботи, наближені до кращих європейських практик, є одним з головних завдань сфери соціального захисту (Соціальні послуги, які надаються під час воєнного стану та останні зміни у цій сфері, 2022).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз основних міжнародно-правових доку-

ментів свідчить, що вони мають на меті гарантувати кожній людині безпечну та гідну старість, належну можливість доступу осіб похилого віку до широкого спектру соціальних послуг, активної участі в житті суспільства як повноправного його члена (Чорнописька & Баран, 2019). Зокрема, Т. Сироїд проаналізовано міжнародні акти універсального і регіонального характеру, якими регламентовано право на здоров'я літніх людей (Сироїд, 2020). Л. Сопко окреслено європейський досвід надання соціальних послуг людям похилого віку на прикладі проектів, які діють в Україні, описано перспективи методів оцінки індивідуальних потреб користувачів і впровадження їх у практику (Сопко, 2013).

У роботі Л. Кулачок-Тітової в аспекті проблеми забезпечення права на гідне життя осіб похилого віку звертається увага на тому, що творення та застосування в Україні системи стандартів щодо визначення права та надання соціальних послуг, догляд за особами похилого віку на достатньому рівні, як і його приведення до європейських стандартів, сприятимуть підвищенню якості життя осіб похилого віку (Кулачок-Тітова, 2020).

М. Ghența, А. Matei, L. Mladen-Macovei, S. Stănescu вивчали погляди надавачів соціальних послуг для людей похилого віку щодо їхньої ролі та проблем, з якими стикаються у забезпеченні якості життя бенефіціарів похилого віку (Ghența, Matei, Mladen-Macovei & Stănescu, 2022). F. Gavarskhar, F. Gharibi, E. Dadgar, на тлі збільшення очікуваної тривалості життя та частки людей похилого віку, звертають увагу

на кількість людей, що потребують послуг догляду, яка також зростає (Gavarskhar, Gharibi & Dadgar, 2022).

В нашій державі система надання соціальних послуг регулюється насамперед Законом України «Про соціальні послуги» (Про соціальні послуги, 2019), що встановлює засади її функціонування, а також низкою нормативно-правових актів, що регулюють особливості соціального захисту і надання соціальних послуг різним категоріям населення, зокрема людям похилого віку (Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис, 2019). Щодо соціальних послуг з догляду, які надаються особам похилого віку, вони є стандартизованими. Однак в умовах повномасштабної війни організація і надання цих послуг людям похилого віку має певні специфічні особливості ведення документації.

Мета дослідження – визначити особливості змісту, обсягу, умов, порядку ведення документації щодо організації та процесу надання соціальних послуг з догляду людям похилого віку в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державні соціальні гарантії для кожного громадянина похилого віку полягають у забезпеченні належного рівня життя, задоволенні різноманітних життєвих потреб, наданні різних видів допомоги. Зокрема, людям похилого віку держава гарантує забезпечення реалізації права на соціальні послуги (Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні, 1993), до яких згідно з Класифікатором соціальних послуг належить догляд. Так, визначено такі види соціальних послуг з догляду, які можуть надаватися особам похилого віку:

- догляд вдома;
- догляд стаціонарний;
- денний догляд;
- паліативний догляд.

Також зазначено, що ці послуги надаються на постійній основі або тимчасово (Про затвердження Класифікатора соціальних послуг, 2020). Кожна із соціальних послуг з догляду для осіб похилого віку є стандартизованою. У державних стандартах до цих послуг визначено особливості їх надання, зокрема спеціальні вимоги до їх змісту, обсягу, умов, порядку надання і ведення

документації в умовах воєнного стану. Ці особливості полягають у наступному:

1. В умовах воєнного стану, наявності загрози життю чи здоров'ю людей похилого віку, соціальні послуги з догляду можуть надаватися екстрено (кризово).

2. Оцінка ситуації, в якій перебуває особа похилого віку як отримувач соціальної послуги, здійснюється з дати одержання звернення (письмового або усного) протягом однієї доби (Про затвердження Державного стандарту денного догляду, 2013; Про затвердження Державного стандарту догляду вдома, 2013; Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду, 2016; Про затвердження Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, 2016).

3. Звернення для отримання соціальних послуг з догляду може бути у формі таких документів:

- заяви від людини похилого віку – для дієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена;
- заяви від законного представника – для недієздатних осіб, яким призначено опікуна;
- повідомлення уповноваженої особи органу опіки та піклування – для недієздатних осіб, які не мають законного представника (Люди похилого віку та люди з інвалідністю отримують послуги з догляду під час воєнного стану за спрощеною процедурою, 2022).

Зокрема, така процедура надання соціальних послуг з догляду людям похилого віку в умовах воєнного стану спрощує можливість їх влаштування до інтернатного закладу для догляду в стаціонарних умовах.

4. Документом, який складається за результатами оцінки, є Акт про надання повнолітній особі соціальних послуг екстрено (кризово) (далі – акт). Форма відповідного акта була затверджена Наказом №135 від 18.04.2022 р.

Рішення про надання соціальної послуги з догляду екстрено в умовах воєнного стану приймається невідкладно і протягом однієї доби забезпечується її надання. Строки щодо її надання визначаються для кожного індивідуально.

Акт містить таку інформацію:

- вказуються найменування надавача соціальних послуг, відповідального працівника, контактні дані і загальні відомості, ключові потреби і ресурси отримувача соціальних послуг;

– здійснюється опис оцінки ситуації, в якій він перебуває;

– за наявності надається додаткова інформація про клієнта, яка була з'ясована; висвітлюються результати і надаються рекомендації щодо подальшої роботи (Про затвердження форми акта про надання повнолітній особі соціальних послуг екстрено (кризово), 2022).

5. Надання соціальної послуги екстрено (кризово) не передбачає складання індивідуального плану та укладання договору про надання соціальної послуги. Однак у разі наявності потреби продовжити надання соціальної послуги, яка надавалася екстрено (кризово), складання індивідуального плану та укладання договору про її надання передбачено.

6. Надавач соціальної послуги визначає заходи, що складають зміст соціальної послуги догляду, з урахуванням своєї спроможності забезпечити їх виконання. У разі нездатності задовольнити потреби особи похилого віку як отримувача соціальної послуги відбувається інформування про це структурного підрозділу з метою прийняття рішення про залучення додаткових ресурсів або подальше надання соціальної послуги іншим суб'єктом (за можливості) (Про затвердження Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, 2016).

7. В умовах дії воєнного стану спрощено критерії діяльності надавачів соціальних послуг з метою розширення можливостей для людей похилого віку отримувати соціальні послуги догляду, зокрема, можливість залучення до надання послуг працівників і волонтерів, які не мають документів, що підтверджують їхній фаховий рівень (Літні люди та люди з інвалідністю зможуть ..., 2022). Тобто волонтерів включено до кола суб'єктів, які, здійснюючи волонтерську діяльність, можуть виявляти осіб у складних життєвих обставинах, що зали-

шилися вдома і потребують сторонньої допомоги (Надання соціальних послуг в умовах воєнного або надзвичайного стану в Україні, 2022). Залучення волонтерів до надання соціальної послуги з догляду передбачає укладання договору про надання волонтерської допомоги.

8. Оцінка якості надання соціальних послуг з догляду в умовах дії правового режиму воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення (скасування) не проводиться (Про затвердження Державного стандарту денного догляду, 2013; Про затвердження Державного стандарту догляду вдома, 2013; Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду, 2016; Про затвердження Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, 2016).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, надання соціальних послуг з догляду людям похилого віку (догляд вдома; догляд стаціонарний; денний догляд; паліативний догляд) в умовах воєнного стану має певні особливості, закріплені в державних стандартах щодо надання цих послуг. Ці особливості полягають у спеціальних вимогах до їх змісту, обсягу, умов, порядку надання і ведення документації. Ведення документації проводиться за спрощеною процедурою. Зокрема, такі послуги можуть надаватися екстрено. За відсутності необхідних документів для отримання соціальних послуг з догляду, які передбачені у звичайних умовах, в умовах воєнного стану достатньо лише письмового або усного звернення, яке може бути у формі таких документів: заяви від людини похилого віку; заяви від законного представника; повідомлення уповноваженої особи органу опіки та піклування. Перспективу подальших розвідок вбачаємо у вивченні особливостей ведення номенклатури справ установами і організаціями як надавачами соціальних послуг людям похилого віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кулачок-Гітова Л. В. Право на гідне життя осіб похилого віку та проблеми його забезпечення. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2020. Вип. 29. С. 152–161. doi: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-20>
2. Літні люди та люди з інвалідністю зможуть під час війни отримати соціальні послуги екстрено, протягом 1 дня лише на підставі заяви. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21808.html>
3. Люди похилого віку та люди з інвалідністю отримають послуги з догляду під час воєнного стану за спрощеною процедурою. Міністерство соціальної політики України. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21564.html>

4. Мартинова Л. Тривожність під час війни: підтримка літніх людей за кризових обставин. *НЕЙРОNEWS*. 2023. № 1. URL: <http://surl.li/mpnrnb>
5. Надання соціальних послуг в умовах воєнного або надзвичайного стану в Україні. Донецька обласна державна адміністрація. 2022. URL: <http://surl.li/mucdy>
6. Нечосіна О. Функціонування системи соціальних послуг в Україні: короткий опис. Київ, 2019. 16 с. URL: <http://surl.li/xdfn>
7. Про затвердження Державного стандарту денного догляду: Мінсоцполітики України; Стандарт. Наказ від 30.07.2013 № 452. URL: <http://surl.li/muceb>
8. Про затвердження Державного стандарту догляду вдома: Мінсоцполітики України; Стандарт. Наказ від 13.11.2013 № 760. URL: <http://surl.li/muced>
9. Про затвердження Класифікатора соціальних послуг: Мінсоцполітики України; Наказ, Класифікатор від 23.06.2020 № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>
10. Про затвердження Державного стандарту паліативного догляду: Мінсоцполітики України; Стандарт. Наказ від 29.01.2016 № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16#Text>
11. Про затвердження Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності: Мінсоцполітики України; Стандарт. Наказ від 29.02.2016 № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0432-16#n16>
12. Про затвердження форми акта про надання повнолітній особі соціальних послуг екстрено (кризово): Мінсоцполітики України; Наказ, Акт, Форма типового документа від 18.04.2022 № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0512-22#n12>
13. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993 № 3721-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text>
14. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
15. Соціальні послуги, які надаються під час воєнного стану та останні зміни у цій сфері. Міністерство соціальної політики України. 2022. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21778.html>
16. «У мене був дід»: люди похилого віку в Україні та їхній досвід війни, переміщення і доступу до житла. Amnesty International. 2022. 22 с. URL: <http://surl.li/mpqmh>
17. Сироїд Т. Д. Міжнародно-правова основа захисту права на здоров'я літніх людей. *Альманах міжнародного права*. 2020. Вип. 23. С. 130–140. doi: <https://doi.org/10.32841/PLA.2020.23.16>
18. Сопко Р. І. Послуги людям похилого віку в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. Ужгород: Говерла, 2013. Вип. 27. С. 188–191.
19. Чорнописька В., Баран А. Міжнародно-правові стандарти соціального захисту людей похилого віку. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2019. Вип. 6. №24. С. 61–68. doi: <https://doi.org/10.23939/law2019.24.061>
20. Gavarskhar, F., Gharibi, F., & Dadgar, E. (2022). Care services for older persons: A scoping review. *Malays Fam Physician*, 17 (2), 22–37. doi: 10.51866/rv1221.
21. Ghența, M., Matei, A., Mladen-Macovei, L., & Stănescu, S. (2022). Quality of Life of Older Persons: The Role and Challenges of Social Services Providers. *Int J Environ Res Public Health*, 19 (14):8573. doi: 10.3390/ijerph19148573.

REFERENCES:

1. Kulachok-Titova, L. V. (2020). Pravo na hidne zhyttia osib pokhyloho viku ta problemy yoho zabezpechennia [The right to a dignified life of the elderly and problems of its provision]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*. Pravo, 29, 152–161. doi: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-20> [in Ukrainian].
2. Litni liudy ta liudy z invalidnistiu zmozhut pid chas viiny otrymaty sotsialni posluhy ekstreno, protiahom 1 dnia lyshe na pidstavi zaiavy [Elderly people and people with disabilities will be able to receive emergency social services during the war, within 1 day only on the basis of an application] (2022). URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21808.html> [in Ukrainian].
3. Liudy pokhyloho viku ta liudy z invalidnistiu otrymaut posluhy z dohliadu pid chas voiennoho stanu za sproshchenoiu protseduroiu [Elderly people and people with disabilities will receive care services during martial law under a simplified procedure] (2022). Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21564.html> [in Ukrainian].
4. Martynova, L. (2023). Tryvozhnist pid chas viiny: pidtrymka litnikh liudei za kryzovykh obstavyn [Anxiety in times of war: supporting older people in times of crisis.]. *NEIRONEWS*. 1. URL: <http://surl.li/mpnrnb> [in Ukrainian].
5. Nadannia sotsialnykh posluh v umovakh voiennoho abo nadzvychainoho stanu v Ukraini [Nadannia sotsialnykh posluh v umovakh voiennoho abo nadzvychainoho stanu v Ukraini] (2022). URL: <http://surl.li/mucdy> [in Ukrainian].

6. Nechosina, O. (2019). Funktsionuvannia systemy sotsialnykh posluh v Ukraini: korotkyi opys. [Nechosina O. Functioning of the system of social services in Ukraine: a brief description]. Kyiv. URL: <http://surl.li/xdfn> [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu dennoho dohliadu [About the approval of the State standard of day care] (2013). Ministry of Social Policy of Ukraine. Standart. Nakaz vid 30.07.2013 № 452. URL: <http://surl.li/muceb> [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu dohliadu vdoma [About the approval of the State standard of home care] (2013). Ministry of Social Policy of Ukraine. Standart. Nakaz vid 13.11.2013 № 760. URL: <http://surl.li/muced> [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Klasyfikatora sotsialnykh posluh [About approval of the Classifier of social services] (2020). Ministry of Social Policy of Ukraine. Nakaz, Klasyfikator vid 23.06.2020 № 429. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text> [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu paliativnoho dohliadu [About the approval of the State standard of palliative care] (2016). Ministry of Social Policy of Ukraine. Standart. Nakaz vid 29.01.2016 № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-16#Text> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu stacionarnoho dohliadu za osobamy, yaki vtratyly zdatnist do samoobsluhovuvannia chy ne nabuly takoi zdatnosti [About the approval of the State standard of inpatient care for persons who have lost the ability to self-care or have not acquired such ability] (2016). Ministry of Social Policy of Ukraine. Standart. Nakaz vid 29.02.2016 № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0432-16#n16> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia formy akta pro nadannia povnolittii osobi sotsialnykh posluh ekstreno (kryzovo) [About the approval of the form of the act on the provision of emergency (crisis) social services to an adult] (2022). Ministry of Social Policy of Ukraine. Nakaz, Akt, Forma typovoho dokumenta vid 18.04.2022 № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0512-22#n12> [in Ukrainian].
13. Pro osnovni zasady sotsialnoho zakhystu veteraniv pratsi ta inshykh hromadian pokhyloho viku v Ukraini [About the main principles of social protection of veterans of labor and other senior citizens in Ukraine] (1993). Zakon Ukrainy vid 16.12.1993 № 3721-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text> [in Ukrainian].
14. Pro sotsialni posluhy [About social services] (2019). Zakon Ukrainy vid 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
15. Sotsialni posluhy, yaki nadaiutsia pid chas voiennoho stanu ta ostanni zminy u tsii sferi [Social services provided during martial law and recent changes in this area] (2022). Ministry of Social Policy of Ukraine. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/21778.html> [in Ukrainian].
16. “U mene buv dim”: liudy pokhyloho viku v Ukraini ta yikhni dosvid viiny, peremishchennia i dostupu do zhytla [“I had a home”: elderly people in Ukraine and their experiences of war, displacement and access to housing] (2022). *Amnesty International*. URL: <http://surl.li/mpqmh> [in Ukrainian].
17. Syroid, T. D. (2020). Mizhnarodno-pravova osnova zakhystu prava na zdorovia litnikh liudei [The international legal framework for the protection of the right to health of the elderly]. *Almanakh mizhnarodnoho prava*. 23, 130–140. doi: <https://doi.org/10.32841/ILA.2020.23.16> [in Ukrainian].
18. Sopko, R. I. (2013). Posluhy liudiam pokhyloho viku v Ukraini [Services for the elderly in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Pedagogika. Sotsialna robota. 27, 188–191. [in Ukrainian].
19. Chornopyska, V., & Baran, A. (2019). Mizhnarodno-pravovi standarty sotsialnoho zakhystu liudei pokhyloho viku [International legal standards of social protection of the elderly]. *Visnyk natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*. Yurydychni nauky. 6 (24), 61–68. doi: <https://doi.org/10.23939/law2019.24.061> [in Ukrainian].
20. Gavarskhar, F., Gharibi, F., & Dadgar, E. (2022). Care services for older persons: A scoping review. *Malays Fam Physician*, 17 (2), 22–37. doi: 10.51866/rv1221. [in English].
21. Ghența, M., Matei, A., Mladen-Macovei, L., & Stănescu, S. (2022). Quality of Life of Older Persons: The Role and Challenges of Social Services Providers. *Int J Environ Res Public Health*, 19 (14):8573. doi: 10.3390/ijerph19148573. [in English].